

Komentovaný materiál petice Hnutí DUHA

předložený Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu,
lidská práva a petice Senátu PS ČR

Komentář sestavil:

Ing. Martin Klewar

Česká akademie zemědělských věd
Komise pro mimoprodukční funkce lesa
specialista ochrany lesa ÚHÚL

10.10.2016

Kolik se na Šumavě zachovalo přírody?

Poslanecká sněmovna brzy začne jednat o národním parku na Šumavě. Důležitou součástí zákona je rozhodnutí, jak chceme pečovat o které části parku. Některá místa by měla být vyčleněna pro divokou přírodu a návštěvníky. Ale kolik by jich mělo být? A kolik přirozených biotopů vlastně v národním parku zůstalo?

Komentář ČAZV:

Nevládní organizace Hnutí DUHA dlouhodobě aktivisticky vstupuje do problematiky NP Šumava, kterou znepřehledňuje uváděním řady polopravd a účelových tvrzení. Navrhovaná opatření mají vždy charakter kolize s dosavadním způsobem využívání krajiny a směřují beze zbytku k potlačení jakékoliv hospodářské činnosti obyvatel včetně citlivého, přírodě blízkého zemědělského a lesnického hospodaření, které je v krajině historickým faktem a které nepředstavuje ekologické riziko.

Uváděné fenomény „divoká příroda“ a „přírozené biotopy“ nejsou v kolizi s ekologickým zemědělstvím a lesnictvím, ačkoliv je jako kolizní Hnutí DUHA prezentuje.

Kolik víme o dochované šumavské přírodě?

Část Šumavy lidé v dávné minulosti přeměnili na umělé smrkové monokultury; vyrostly tu také obce, vznikly pastviny nebo louky. Kolik je tedy v parku ještě přirozených biotopů?

Naštěstí shodou okolností máme přesné údaje o přírodě v národním parku. Zhruba před deseti lety totiž stát nechal udělat velmi podrobné mapování, aby měl data pro přípravu evropské soustavy Natura 2000. Botanici, zoologové a lesníci tehdy pečlivě prozkoumali Šumavu kousek po

kousku a udělali inventuru, kde se nachází jaké biotopy.

Právě tyto výsledky použili experti z Univerzity Karlovy, Akademie věd, Jihočeské univerzity a Hnutí DUHA, když připravili podrobný návrh, jak by mohla vypadat zonace národního parku. Publikovali jej v odborném časopise *European Journal of Environmental Sciences*¹; tento informační list shrnuje, k jakým závěrům došli a hlavně: jak by se daly použít pro chystaný zákon o národním parku.

1. Bláha, J., Romportl, D., Křenová, Z. (2013): Can Natura 2000 mapping be used to zone the Šumava National Park? *European Journal of Environmental Sciences* 3 (1): 57–64.

Komentář ČAZV:

Podrobné mapování pro přípravu evropské soustavy Natura 2000 se v lese provádělo na základě lesnické typologie jako vymezení určitého potenciálu a k tomu se přidala informace o současném typu porostu zejména podle zastoupení dřevin. Výsledkem je vrstva, která např. na stanovišti 6S – svěží smrková bučina (jako potenciál) vymapuje porosty se zastoupením buku více než 5 %. Ovšem vůbec to neznamena, že takto vymapované společenstvo lze nazvat jako přirozený biotop, protože do této jednotky se mapovaly např. i čisté smrkové monokultury, lesnický obhospodařované, založené člověkem, které měly třeba buk pouze v podobě náletu.

Přirozené horské smrčiny

Přirozené horské smrčiny po tisíciletí rostou hlavně ve hřebenech Šumavy a také na rašeliništích. Dodnes pokrývají například Modravské slatě nebo tvoří Trojmezenský prales. Tady, ve studených a větrných podmínkách vysokých hor, dokážou růst jenom smrky a mezi nimi namíchané jeřáby. V minulosti se na některých místech kácelo, nicméně často se zde dají najít 200 let a místy dokonce 400 let staré stromy.

Mapa: Bláha, Romportl a Křenová, 2013

Komentář ČAZV:

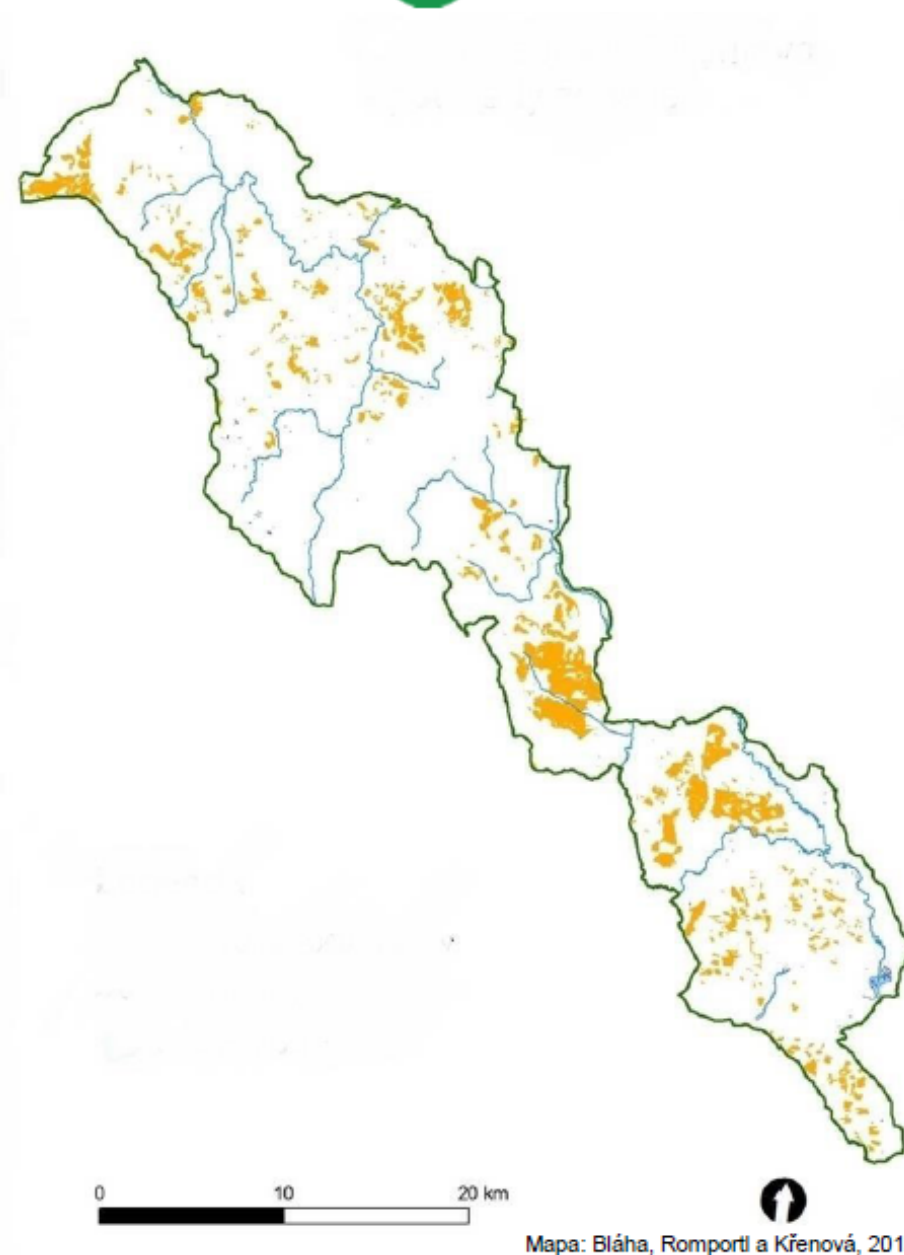
Zachovalé přirozené horské smrčiny, na Šumavě téměř neexistují. Existují pouze horské smrčiny, jako potenciální vegetace. Podle geobotanické rekonstrukční mapy (např. Mikyška, nebo Neuhäuslová), tvoří horské smrčiny, výrazně menší území než je zde prezentováno. Ve spojení se slovem přirozené - tedy člověkem neovlivněné, pak výměra takových to ploch na Šumavě, klesá téměř na nulu.

Hnutí DUHA svojí nátlakovou činností v minulosti (dtto blokáda 1999) vynutilo na Státní správě změnu v historickém přístupu k ochraně rezervací doloženém k roku 1933: *„těžba dřeva je v rezervaci Trojmezská hora fakticky omezena pouze na zabránění nebezpečí možného rozšíření hmyzích kalamit.“*

Vinou takto vynucené změny managementu dochází k opakovaným gradacím kamitního hmyzu, které nelze beze zbytku interpretovat jako přirozené procesy.

Přírozené bučiny

Velká část lesů v nižších částech Šumavy byla přeměněna na umělé smrkové monokultury. Ale na řadě míst se ještě uchovaly původní, přírodní bučiny. Domov tu mají čápi černí, mloci nebo vzácné sovy.

Komentář ČAZV:

K roku 2001 uvádí Oblastní plán rozvoje lesa (OPRL) současné zastoupení buku v NP Šumava pouze necelých 6 %.

Uvedená rozloha Přirozených bučin dle Hnutí DUHA tedy není popisem současného stavu, ale potenciálem přirozené vegetace, kterého může být dosahováno především aktivním přístupem, např. systémem vědeckého asistenčního managementu.

Ostatní přírodní biotopy

Nemalou část národního parku tvoří jiné přírodní biotopy: rašeliniště a jiné mokřady, ledovcová jezera, suťové lesy nebo olšiny. Nejvíce se jich nachází na pláních – kde jsou pověstné šumavské slatě – a také podél divokého toku Teplé a Studené Vltavy.

Mapa: Bláha, Romportl a Křenová, 2013

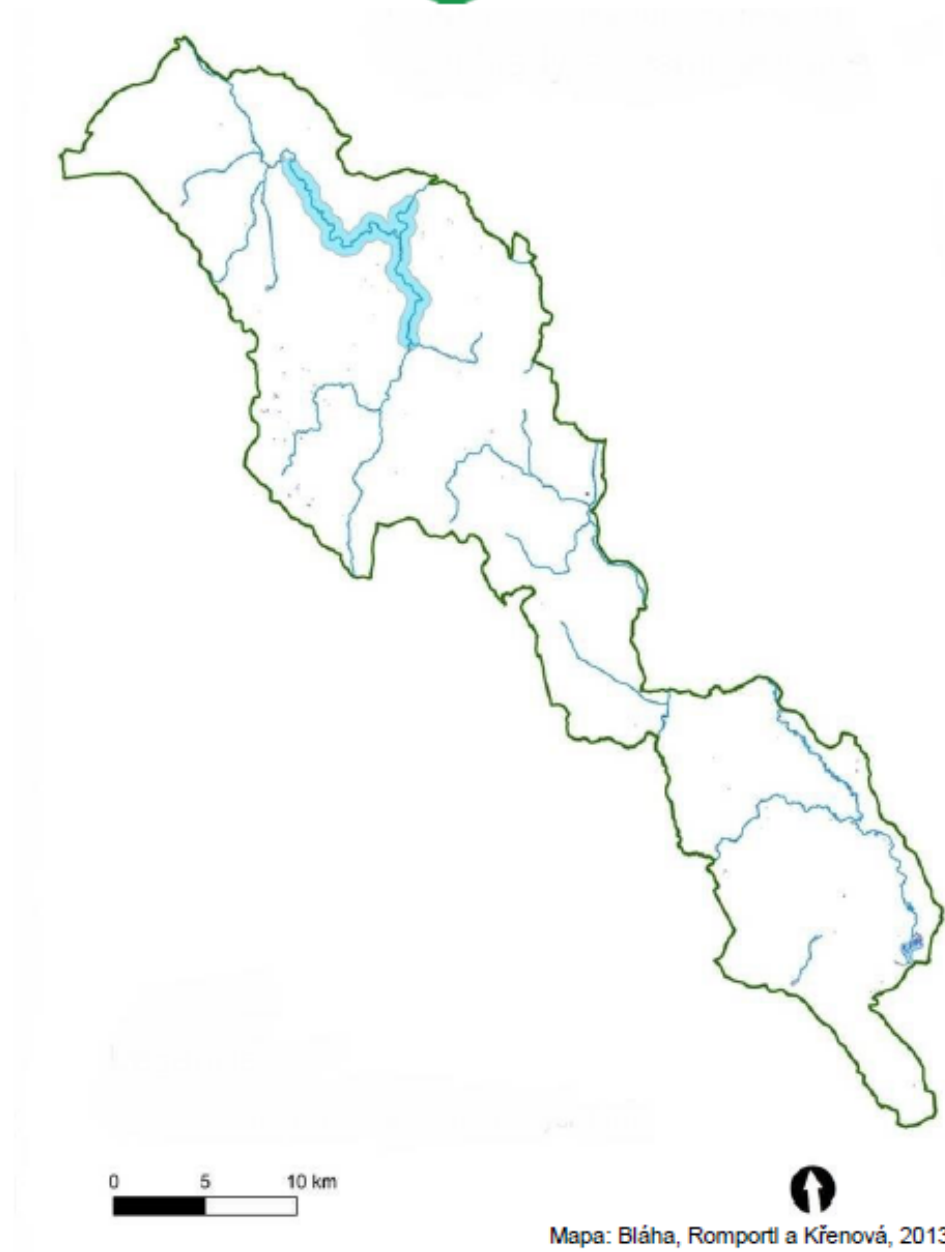
Komentář ČAZV:

Většina šumavských rašelinišť je již dnes řazena do systému chráněného území, ačkoliv byla v minulosti hojně odvodněna a často i těžena, tudíž se nejedná o přirozené biotopy.

Pozor na suťové lesy, pravděpodobně znázorněn pouze potenciál, tedy lesnická typologie bez ohledu na stav porostu.

Říční kaňony

Pozapomenutou, ale důležitou součástí divoké šumavské přírody jsou říční kaňony. Vydra, Křemelná a Otava tečou v hlubokých údolích s nepřístupnými svahy. Žijí tady vydry, scházejí se rysové a klid tady nachází mnoho dalších zvířat.

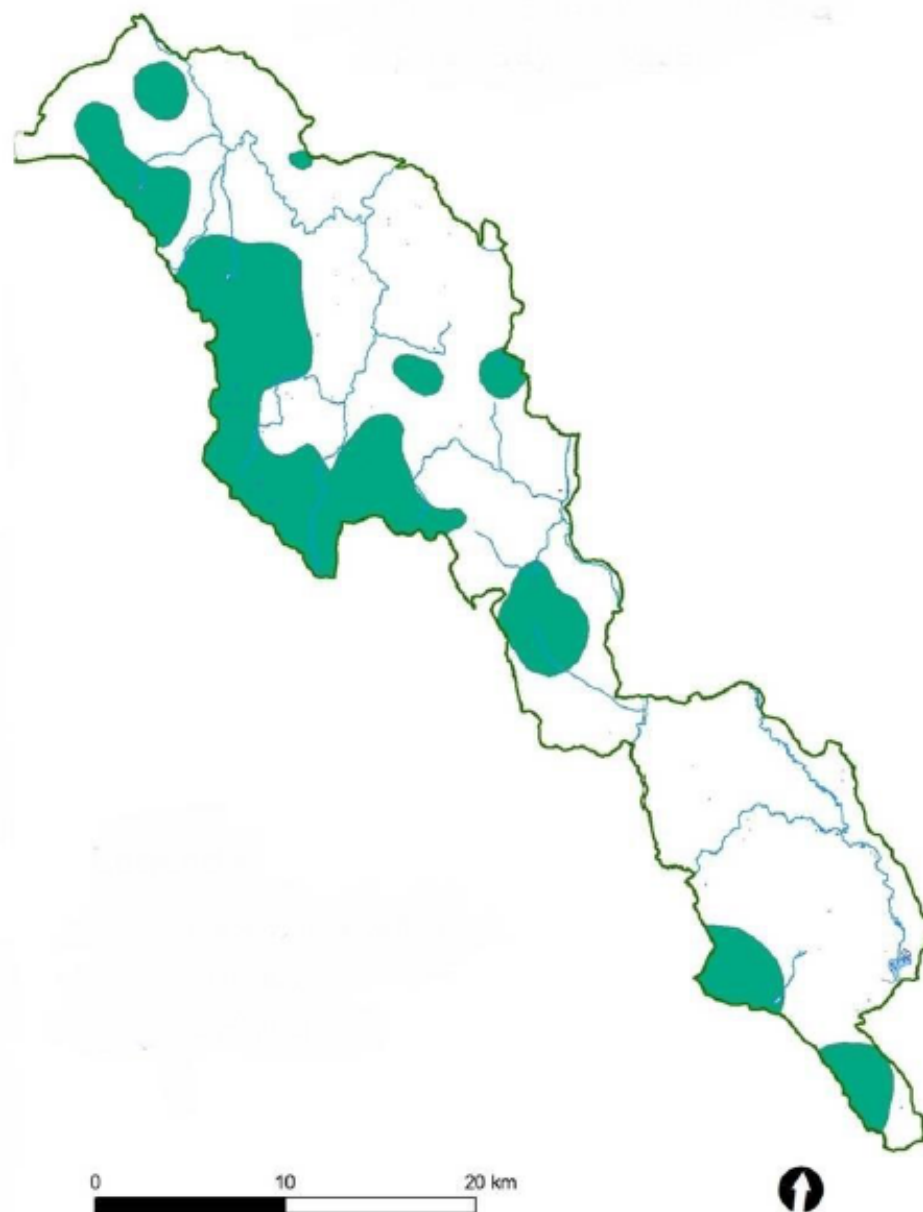

Komentář ČAZV:

Říční koryta a oblasti vodních toků v NP Šumava jsou již nyní v naprosté většině vyjmuta z konvenčního hospodaření (dtto rezervace Mrtvý luh a dal.).

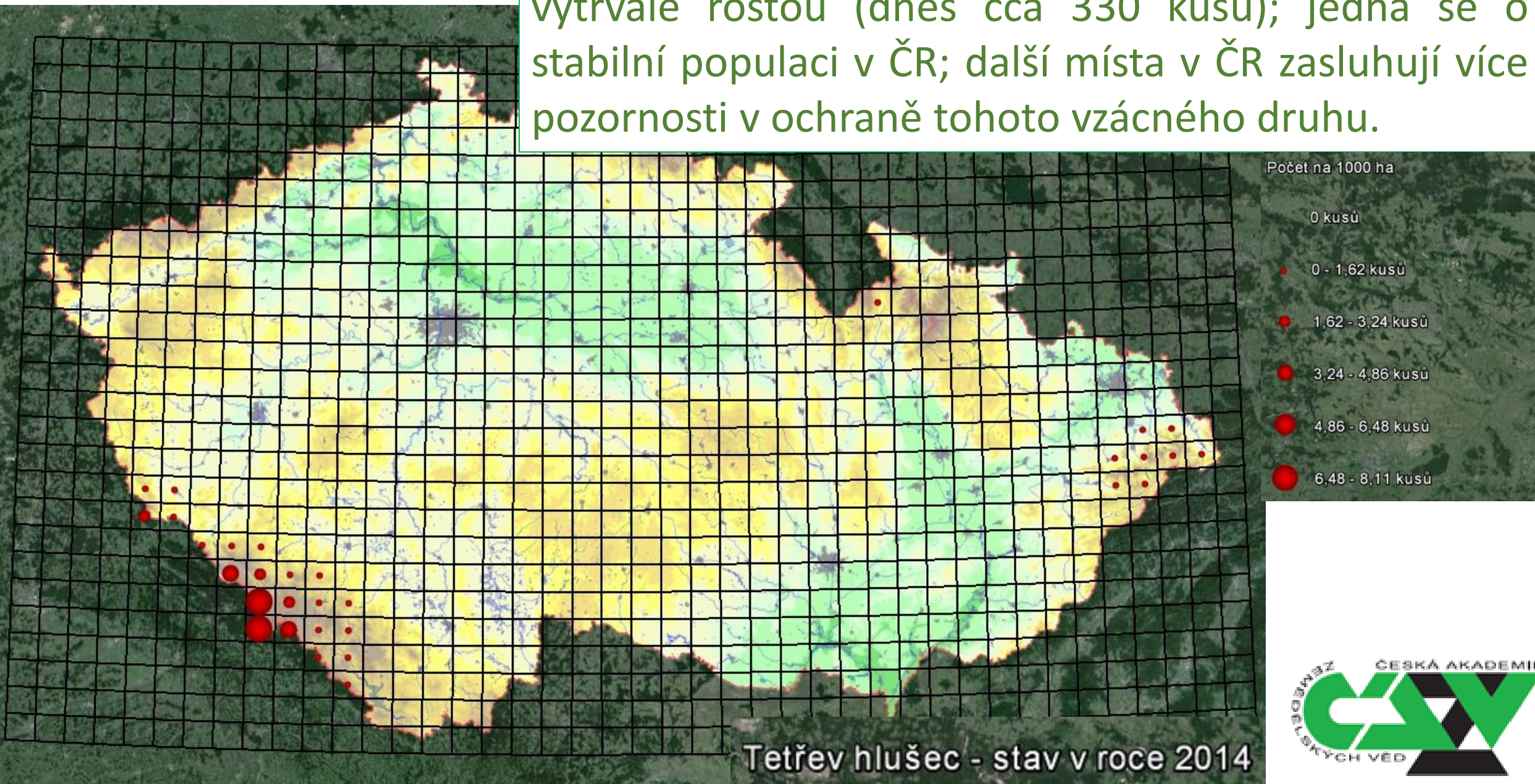
Poslední domov tetřevů

Šumava je posledním českým útočištěm tetřevů – legendárních pralesních ptáků, kteří v minulosti patřili mezi ceněné lovecké trofeje. Místa, kde v národním parku tetřevi žijí, se do značné míry překrývají s většími plochami přírodních smrčín.

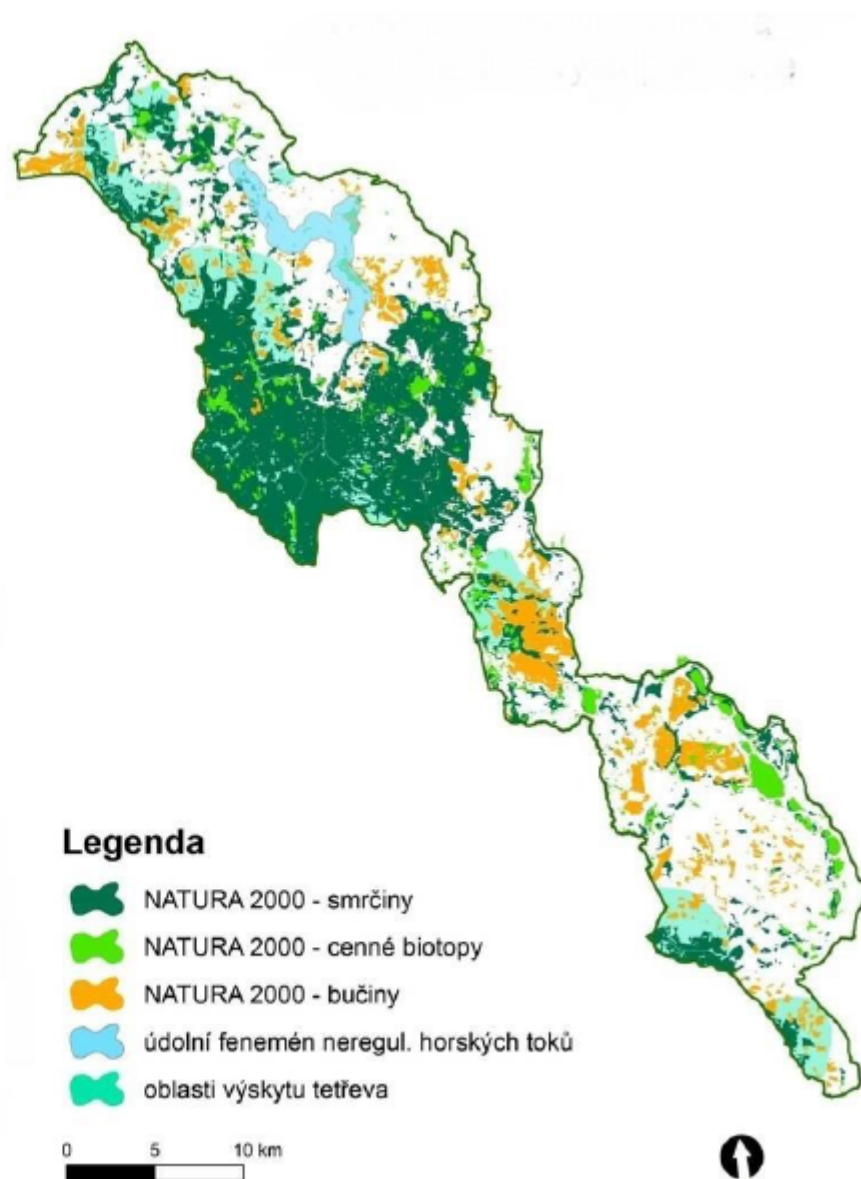
Komentář ČAZV:

stavy tetřeva v NP Šumava od 90. let 20.století vytrvale rostou (dnes cca 330 kusů); jedná se o stabilní populaci v ČR; další místa v ČR zasluhují více pozornosti v ochraně tohoto vzácného druhu.

Kde jsou tedy v národním parku přirozené biotopy?

Pokud poskládáme dohromady místa, kde se uchovaly přirozené vysokohorské smrčiny a bučiny, ostatní přírodní biotopy, říční kaňony nebo hnízdiště tetřevů, ukáže se, že víceméně původní šumavská příroda tvoří slušnou část národního parku.

Komentář ČAZV:

Termín přirozené biotopy – tedy neovlivněné člověkem, stav prezentovaný Hnutím DUHA je tedy vyloženě nadsazený a neodpovídá skutečnosti.

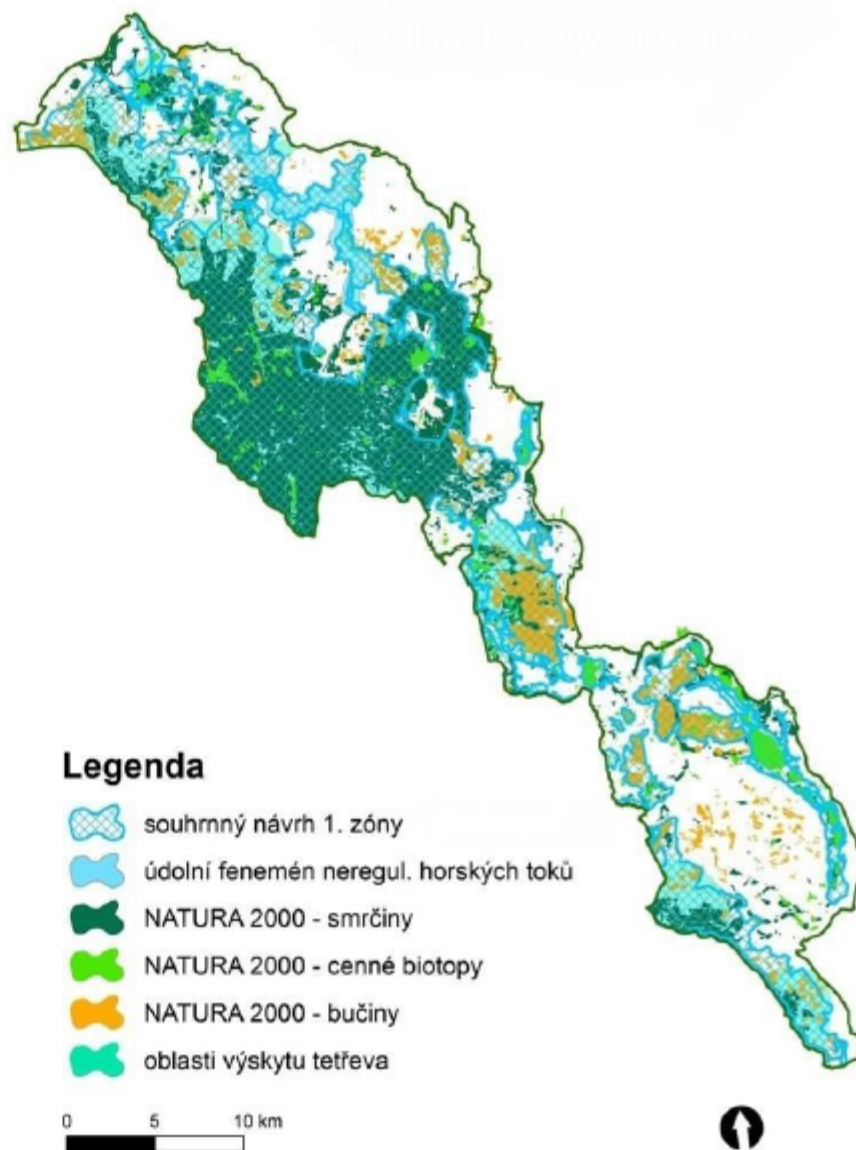
Ve smyslu možného „rozšiřování divoké přírody“, disponuje Šumava stejným potenciálem jako území celé ČR.

Navrhovaná eliminace lidského využívání pro další část krajiny NP Šumava nemá větší odborné opodstatnění, protože přírodně nejhodnotnější části již jsou v režimu nejprísnejší ochrany.

Ale některá místa nelze ponechat divočině

Ale ne každé takové místo lze zařadit do první zóny národního parku. Musíme například vyškrtnout pozemky v sousedství obcí. Někde je také lepší hranici zaokrouhlit a vést ji rovně, než aby se klikatila terénem.

A naopak lze přidat několik menších ploch, jako jsou tokaniště tetřívků nebo ne úplně přirozené, ale smíšené lesy s jedlemi.

Komentář ČAZV:

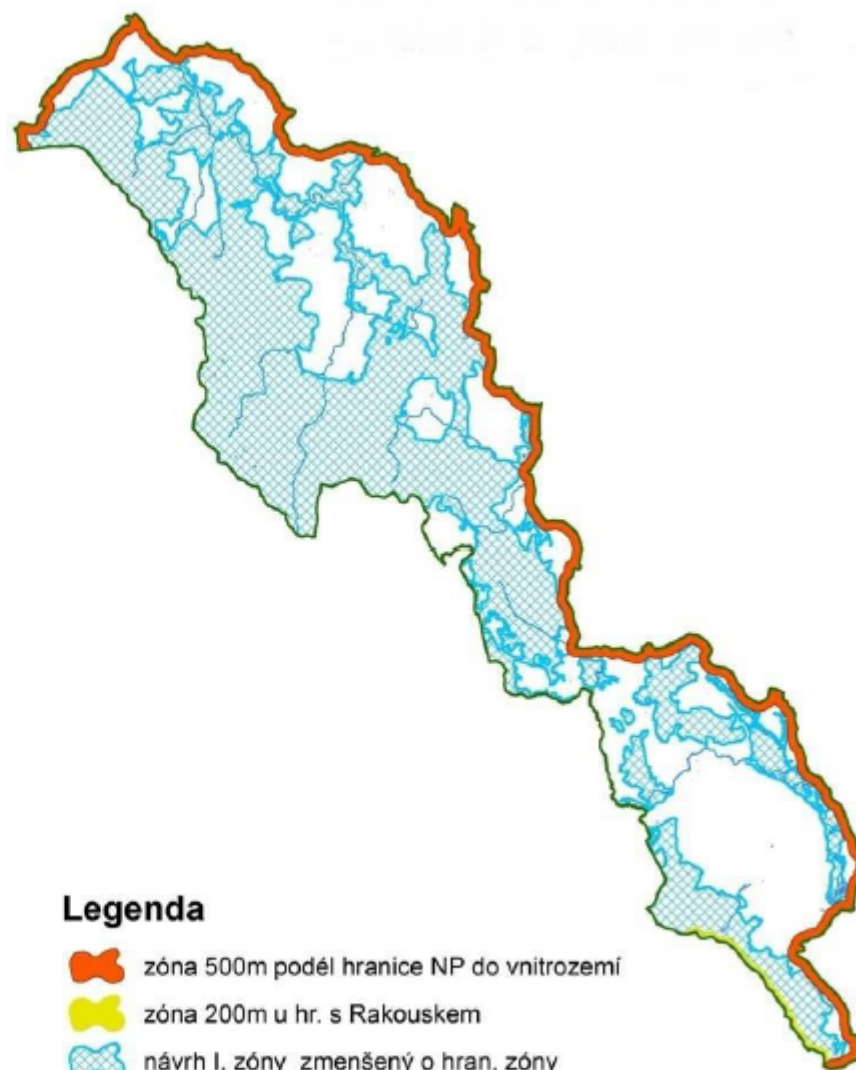
Polemika ochrany přírody s životním prostředím obyvatel a skutečností historického i současného osídlení NP Šumava má hlubší konotace, než jak je uvedeno.

Současný, již velmi omezený územní rozvoj obyvatel NP Šumava, je navrhován k dalšímu omezení bez jakékoliv alternativní koncepce udržitelného rozvoje krajiny, jako je např. ekologické zemědělství a přírodě blízké lesnictví.

Návrh Hnutí DUHA představuje ve své podstatě další eliminaci lidských aktivit.

Ochranné zóny na hranicích

A ještě jeden škrť je potřeba udělat – podél hranic národního parku musí vést 500 metrů široká zóna, kde se budou kácet smrky, aby se kůrovec nemohl dostat do sousedních lesů. Podobnou, dvoustetmetrovou zónu si na své hranici vyžádalo Rakousko.

0 5 10 km

Mapa: Bláha, Romportl a Křenová, 2013

Komentář ČAZV:

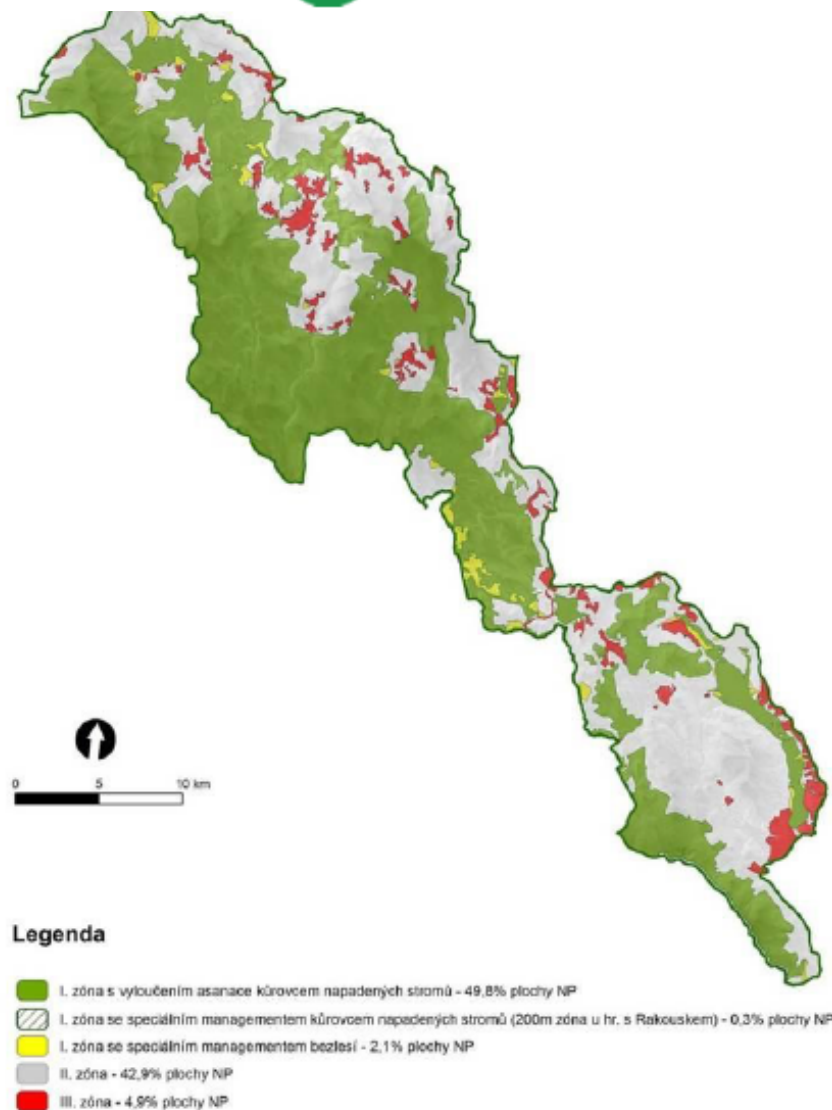
Navrhované opatření proti šíření kalamitního hmyzu (ve smyslu vyhl. Mze č. 101/1996 Sb.) není dostačující s ohledem na velikost rizika vzniku škod u sousedních vlastníků lesa.

Již za současně platného stavu vznikaly významné škody v lesích suverénních sousedních vlastníků lesa (dtto např. zpráva z funkčního úkolu Mze č.j. 154689/2011-MZE-16212). Při uplatnění předloženého návrhu Hnutí DUHA by došlo k podstatně větším škodám vzhledem k bližšímu výskytu sousedních lesů a větší ekologické labilitě porostů nově navržených k vyloučení fyto-sanitárních opatření.

Podtrženo a sečteno

Uchované přírodní biotopy, které lze smysluplně ponechat divoké přírodě, takto celkem tvoří skoro polovinu národního parku – přesně je to 49,8 %.

Proto Hnutí DUHA a vědci navrhují právě tuto rozlohu národního parku vyčlenit do zóny, kde se lidské zásahy omezí na turistické stezky, vyhlídkové věže, přístřešky či podobná zařízení pro výletníky. Nemělo by se tu nic kácet nebo stavět.

Komentář ČAZV:

Návrh předložený Hnutím DUHA rozšiřuje území s vyloučenými hospodářskými a fytosanitárními opatřeními.

Z jistotou lze říci, že v případě uplatnění tohoto návrhu na správu krajiny dojde k nové vlně společenských střetů; jak na poli ochrany lesa sousedních vlastníků (šíření kalamitního hmyzu dle vyhl. Mze č.101/1996 Sb.), tak i na trhu práce lesnických a agro-environmentálních profesí (ztráta pracovních příležitostí). Celkově tak dojde ke zhoršení životního prostředí místních obyvatel v širším smyslu tohoto slovního spojení. Za cenu těchto ztrát by došlo k nepatrnému navýšení turistického ruchu zjm. tzv. kalamitní turistiky.

Souhlasil i premiér Zeman

Vyčlenit polovinu národního parku přírodě – to není nijak nový návrh. Přesně stejný záměr byl v závazném plánu péče o národní park, který schválilo ministerstvo ve vládě Miloše Zemana.

K tomu by součástí první zóny měla navíc být také 2 % člověkem utvářených ploch, jež zaslouží přísnou ochranu, ale nejde je ponechat divočině. Jsou to louky se vzácnými květinami, které k životu potřebují sečení.

Komentář ČAZV:

Z hospodářského hlediska představuje území NP Šumava zdroj obnovitelné suroviny vysoké kvality, který umožňuje beze zbytku pokrytí prostředků nutných k jeho správě a zároveň dovolující produkci hospodářských přebytků (dtto lesní majetky ve správě státu, LČR s.p., VLS s.p.). Uvedený potenciál je charakteristický schopností trvale udržitelné, ekologické obnovy produkčních mechanismů.

Současně platný stav využívání krajiny NP Šumava považujeme za obtížně dosažený kompromis mezi požadavky ochrany přírody a požadavky na ekonomickou soběstačnost správních jednotek (rovněž i Správa NP se musí částečně samofinancovat). Uplatněním neodborně navržené změny, kterou navrhuje petice Hnutí DUHA by došlo k nepatřičnému vychýlení tohoto stavu a velmi pravděpodobně také k novým společenským konfliktům.